3.6.2020 Luke 1327/00 00 02 00/2020

Eduskunta
Ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite: Ympäristövaliokunnan kutsu 29.5.2020 (E-kirje)

Luonnonvarakeskuksen asiantuntijana tutkija Tapani Pakarinen 3.6.2020

Muistio

Kansainvälisen merentutkimusneuvoston suositukset vuoden 2021 kalastusmahdollisuuksista Itämerelle

Eduskunnan ympäristövaliokunta on viiteviestillään pyytänyt Luonnonvarakeskuksen lausuntoa käsiteltäessä Kansainvälisen merentutkimusneuvoston laatimia Itämeren kalakantoja koskevia kalastuskiintiösuosituksia vuodelle 2021.

Pyydettynä asiantuntijan muistiona Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohikannat

ICES:n suositus Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden ammattikalastuksen kokonaissaaliiksi on 116 000 lohta, mikä on samansuuruinen kuin vuosille 2015–2020 annetut suositukset. ICES:n arvion mukaan vuonna 2019 lohen ammattikalastuksen kokonaissaaliista 91 % oli toivottua saalista ja 9 % ei-toivottua saalista. Toivottu saalis jakautui edelleen siten, että 83 % oli tilastoitua saalista, 7 % raportoimatonta ja 1 % meritaimeneksi raportoitua lohisaalista (yhteensä 91 %). Ei-toivottu saalis jakautui alamittaisiin 4 % ja hylkeiden pilaamiin 5 % (yhteensä 9 %). Kokonaissaalissuosituksen sekä edellä esitetyn vuoden 2019 kokonaissaaliin jakautumisen pohjalta laskettu arvio ammattikalastuksen kiintiöidylle (raportoidulle) saaliille on 96 600 lohta. Tämä lohimäärä on huomattavasti suurempi kuin edellisvuosina annetuissa suosituksissa (esimerkiksi kuluvalle vuodelle laskettu kiintiöidyn saaliin osuus on 59 800 lohta), koska arvioitu väärinraportoitu saalis väheni lähes olemattomiin vuonna 2019.

Vuoden 2021 lohen kalastuskiintiötä asetettaessa huomioidaan myös vuoden 2015 alussa voimaan tullut saaliin purkuvelvoite sekä mahdollinen raportoimaton ja väärinraportoitu saalis. ICES:n arvio poisheitetyn saaliin, raportoimattoman ja väärinraportoidun saaliin määrästä on epävarma. ICES ei arvioi, mikä raportoimattoman, väärin raportoidun ja ei-toivotun lohisaaliin (aikaisemmin poisheitetty saalis) määrä tulee olemaan vuonna 2021. ICES ottaa kuitenkin lohikanta-arviossaan huomioon arviot jo tapahtuneesta aliraportoinnin, väärin raportoinnin ja poisheitettyjen kuolleiden lohien määrästä,

Luonnonvarakeskus
Viikinkaari 4, PL 2
00791 Helsinki
Puhelin 029 532 5300
kirjaamo@luke.fi
www.luke.fi

Naturresursinstitutet
Viksbågen 4, PB 2
00791 Helsingfors
Telefon 029 532 5300
kirjaamo@luke.fi
www.luke.fi

Natural Resources Institute Finland
Viikinkaari 4, P.O. Box 2
FI-00791 Helsinki, Finland
Phone +358 29 532 5300
kirjaamo@luke.fi
www.luke.fi

jotta kalastuksesta aiheutuneen kuolevuuden kokonaisarvio olisi mahdollisimman todenmukainen. Ilman tätä luonnollisen kuolevuuden määrä yliarvioituisi ja se johtaisi vastaavasti pienempään kalastuskiintiösuositukseen.

ICES:n kalastuskiintiösuosituksen mukainen kalastus todennäköisesti johtaa lohikantojen vahvistumiseen edelleen ja lisää todennäköisyyttä, että nykyistä useammat lohikannat pitkällä aikavälillä saavuttavat kestävän enimmäistuoton (MSY) tason.

Itämeren lohikannat ovat vahvistuneet asteittain 1990-luvun lopulta lähtien. Vahvistuminen on ollut kuitenkin voimakkainta vuodesta 2012 lähtien, jolloin Pohjanlahden lohijokiin nousseiden emokalojen määrät ovat olleet selvästi aikaisempaa suurempia. Tällä hetkellä arvio lohikantojen tilan kehityksestä on yleisesti ottaen positiivinen, vaikkakin muutamat jokikannat (esim. Vindeljoki Ruotsissa) ovat heikentyneet lohien terveysongelman takia.

Itämeren pääaltaaseen ja Pohjanlahteen laskevien jokien lohikantojen tilassa on suuria kantakohtaisia eroja. Pääsääntöisesti pohjoisen Pohjanlahden lohikannat ovat vahvempia kuin eteläisen Pohjanlahden ja Itämeren pääaltaan lohikannat. ICES arvioi lohikantojen tilaa niiden toteutuneen vaelluspoikastuotannon ja arvioidun potentiaalisen vaelluspoikastuotannon suhteen perusteella. ICES:n arvion mukaan 7:ssä sen arvioimasta kaikkiaan 29 lohikannasta vaelluspoikastuotanto oli vähintään 70 %:n todennäköisyydellä MSY -tasolla vuonna 2018. Näiden jokikantojen lisäksi 3 joessa vaelluspoikastuotannon arvioidaan olleen yli 50 % (mutta alle 75 %) potentiaalisesta maksimimäärästä. Kuluvana vuonna ICES ei tehnyt arviota kantojen nykytilasta (eli vuoden 2019 tilanteesta), koska ICES keskittyi suosituksen laatimiseen Itämeren lohikantojen monivuotisesta hoitosuunnitelmasta ja sen edellyttämiin analyyseihin. Näin ollen tieto kantojen tilasta perustuu vuonna 2019 tehtyyn arvioon, missä on otettu huomioon tietoaineistot vuoteen 2018 asti.

ICES on käyttänyt oletuksenaan, että kannan kestävä enimmäistuotto on saavutettu kun vaelluspoikastuotanto on 75 % potentiaalisesta maksimimäärästä. Pohjanlahden kantojen yhteenlaskettu vaelluspoikastuotanto on arviolta 90 % maksimimäärästä. Vuosina 2012–2016 kutulohien määrä kasvoi useissa Pohjanlahden lohijoissa, minkä seurauksena vaelluspoikasmäärät kasvoivat monessa joessa kestävän enimmäistuoton tasolle. Vuosina 2017-2018 kutulohien määrä oli pienin vuosijaksolla 2012–2019, minkä arvioidaan johtuneen osittain heikentyneestä vaelluspoikasten eloonjäännistä, mutta myös Etelä-Itämerellä vallinneesta voimakkaasta salakalastuksesta. Vuonna 2019 kutunousu oli saman vuosijakson keskitasoa. Vuosien 2017-2018 heikko kutunousu tulee hieman pienentämään vaelluspoikastuotantoa vuosina 2021-2022 edeltäviin vuosiin verrattuna, mutta ei kuitenkaan romahduta sitä.

ICES arvioi että lohikanta tulee olemaan vuoden 2021 alussa hieman pienempi kuin vuosien 2019-2020 alussa, mikä johtuu siitä että kuluvana vuonna tavanomaista suurempi osuus syönnöksellä olevista lohista arvioidaan tulevan sukukypsäksi. ICES suosittelee samaa ammattikalastuksen kokonaissaalista myös vuodelle 2021 kuin vuosille 2015–2020, jotta varmistettaisiin heikkojen lohikantojen vahvistuminen. Lohikantojen tilan parantumiseen tuo epävarmuutta jokiin nousseissa kutukaloissa havaituista terveysongelmista johtuva lisäkuolleisuus, jonka kehittymistä ei kyetä ennustamaan.

ICES:n arvion mukaan lohisaaliin raportoimattomuutta esiintyy kaikissa Itämeren maissa, mutta sen määrä vaihtelee kalastuksittain ja maittain. Merkittävää lohisaaliin väärinraportointia meritaimensaaliiksi on esiintynyt ICES:n arvion mukaan ainoastaan Puolassa. Vuonna 2018 väärinraportoitu saalis oli arviolta 42 600 lohta, mutta vuonna 2019 se hävisi olemattomiin (600 lohta). Väärinraportointia rajoittaa vuonna 2019 voimaan tullut taimenen kalastuskielto Itämeren ulappa-alueella (4 mailin rajasta ulospäin). Lisäksi hylkeet haittaavat lohen avomerikalastusta.

ICES:n arvio väärinraportoidun saaliin suuruudesta perustuu vuosina 2009–2017 Puolan merikalastustutkimuslaitoksen keräämään aineistoon, jonka mukaan avomerellä kalastavien puolalaisalusten saalis oli lähes pelkästään lohta (vuosikeskiarvo 97 % – 100 % saaliista). Puolan ilmoittamissa saalistilastoissa avomereltä kalastettu taimensaalis suhteessa lohisaaliiseen oli kuitenkin vuoteen 2018 asti moninkertainen verrattuna tutkimuslaitoksen keräämään saalisnäyteaineistoon. ICES:llä ei ole toistaiseksi keinoa arvioida mahdollista lohisaaliin väärinraportoinnin määrää Puolan rannikon lähellä tapahtuvassa kalastuksessa.

ICES:n arvio alamittaisten lohien poisheitosta perustuu osittain alusten seuranta-aineistoihin ja osittain asiantuntija-arvioihin.

Kestävän kalastuksen mukaista kokonaispoistumaa lohikannasta arvioidessaan ICES ottaa huomioon myös vapaa-ajankalastuksen saaliit meressä sekä kaiken jokikalastuksen saaliin. Vuoden 2019 kyseisen saalisosan arviona ICES käytti kanta-arviossaan 82 800 lohta, mikä oli 52 % kaikesta meri- ja jokikalastuksen lohisaaliista (raportoimaton ja väärinraportoitu saalis mukaan lukien). ICES:n arviot vuoden 2019 meriuistelun saaliista oli 21 300 lohta ja muun vapaa-ajankalastuksen merisaaliista 6 700 lohta koko Itämeren alueella. Jokialueiden saalis oli yhteensä 54 900 lohta, josta vapaa-ajankalastuksen saalis oli 39 400 lohta ja ammattikalastuksen saalis 13 500 lohta.

Suomenlahden lohikannat

ICES:n suositus Suomenlahden lohikantojen kokonaiskalastuskiintiöksi on 11 800 lohta, mikä on samansuuruinen kuin vuosille 2015–2020 annettu suositus. Jos sovellettaisiin samoja toivotun ja ei-toivotun saaliin osuuksia, jotka toteutuivat vuonna 2019, tämä vastaisi 9 800 lohen maihin purettavaa saalista ammattikalastuksessa. Lisäksi ICES suosittelee, että kalastusponnistusta ei kasvatettaisi ja kalastus kohdistettaisiin istutettuun loheen.

Suomenlahden lohikantojen tilaa arvioidaan seuranta-aineistoihin perustuen asiantuntija-arviona (ei analyyttisellä kanta-arviomallilla), minkä takia arviot eivät sisällä kokonaisepävarmuutta yhtä kattavasti kuin Pohjanlahden lohikantojen tilan arvio. ICES:n arvion mukaan Suomenlahden täysin luonnonvaraisten lohikantojen (kolme jokea Virossa) tila on vaihdellut potentiaalisen maksimituotannon ja heikon tuotannon välillä. Viimeisten viiden vuoden aikana näiden lohikantojen poikastuotanto on keskimäärin kasvanut. Muiden, poikasistutuksilla tuettujen lohikantojen tila on pääsääntöisesti heikko ja niiden vaelluspoikastuotanto on alle 50 % potentiaalisesta maksimituotannosta.

Suomenlahdella merkittävin lohen ammattikalastuksen muoto on Suomen rannikon rysäkalastus. Virossa ja Venäjällä ei ole merkittävää erityisesti loheen kohdistuvaa kalastusta, vaan lohet saadaan muun kalastuksen sivusaaliina. Merkittävää lohen avomerikalastusta ei Suomenlahdella enää ole.

Suomenlahdella on alkuperäiset, täysin luonnonvaraisesti lisääntyvät lohikannat kolmessa Viron joessa. Nämä ovat tuotantoalueeltaan hyvin pieniä ja täyden tuotannon tasolla niiden kutukanta muodostuisi ehkä vain reilusta sadasta kutuparista per joki. Luonnonpoikastuotantoa esiintyy myös monissa muissa Suomenlahteen laskevissa joissa, mutta näissä poikastuotantoa vahvistetaan toistaiseksi jatkuvilla vaelluspoikasistutuksilla. Näistä poikastuotannoltaan suurimpia ovat Kymijoki ja Lugajoki. Nykytietämyksen valossa Suomen rannikon lohenkalastus ei kohdistu Viron luonnonlohikantoihin, vaan niihin kohdistuva merkittävin kalastuspaine tulee Viron rannikolla tapahtuvasta muun kalan pyynnistä. Lisäksi Viron lohikannat vaeltavat osittain Itämeren pääaltaalle syönnökselle ja ovat myös siellä kalastuksen kohteena.

Pohjanlahden silakkakanta

ICES:n suositus Pohjanlahden silakan kalastuskiintiöksi on 65 018 tonnia, joka on sama kuin vuodelle 2020 annettu suositus. ICES tulee arvioimaan kiintiösuosituksen uudelleen vuoden 2020 kuluessa.

ICES:n vuodelle 2021 antama kalastuskiintiösuositus perustuu varovaisuusperiaatteeseen, jota sovellettiin koska tiedot kannan tilasta olivat epävarmoja. Nyt annettu kalastuskiintiösuositus perustuu viimeisten vuosien saaliisiin.

ICES tarkastelee kuluvan vuoden aikana Pohjanlahden silakan kaikuluotaustuloksia, minkä jälkeen tavoitteena on laatia analyyttinen kanta-arvio ja saada aikaan uusi suositus Pohjanlahden silakan kalastuskiintiöksi vuodelle 2021.

Pohjanlahden silakkakannan tilan arviointiin liittyvien vaikeuksien vuoksi kalakantamallia vaihdettiin, ja sen syöttötietoina käytettyjä aikasarja-aineistoja pidennettiin ja ikäryhmittelyä laajennettiin.

Samassa yhteydessä tehdyn kaikuluotausaineiston tarkistuksen jälkeen ilmeni, että vuosien 2007-2019 aikana eri tutkimusaluksilta (R/V Argos, R/V Dana ja MTA Aranda) saadut standardoidut tulokset silakoiden runsaudesta näyttivät kuitenkin asettuvan aluksesta riippuen eri tasoille. Tämän johdosta ICES ei hyväksynyt tässä vaiheessa kanta-arviota, vaan päätti, että kyseinen asia tulee selvittää ennen kuin kannalle voidaan tehdä lopullinen malliin perustuva kanta-arvio.

Itämeren itäinen turskakanta

ICES:n neuvonannon mukaan Itämeren itäistä turskakantaa (osa-alueet 24–32) ei tulisi kalastaa vuonna 2021. Kannan kutubiomassan on arvioitu pienentyneen 2010-luvun jälkipuoliskolla, ja se on varovaisuusperiaatteen mukaisia vertailutasoja pienempi. Yli 35 cm:n pituisia yksilöitä on arvion mukaan ollut vuosina 2018–2020 vähemmän kuin koskaan seurantahistorian aikana.

Itämeren itäisen turskakannan heikkoon tilaan vaikuttaa erityisesti laajojen pohja-alueiden hapettomuus ja sen myötä paitsi lisääntymisongelmat, niin myös turskan ravintoeläinten kuten kilkin vähäisyys. Turska on eteläisen Itämeren ydinalueellaan ollut viime vuosina hidaskasvuinen, ja yksilöt ovat laihoja ja pienikokoisia.

Muut komission ehdotuksessa mainitut kalakannat

ICES:n suositus silakan kalastuskiintiöksi vuonna 2021 osa-alueilla 25–29 ja 32 (Itämeren pääallas ja Suomenlahti) on 83 971–138 183 tonnia EU:n monivuotista suunnitelmaan noudatettaessa. Tämä on vähemmän kuin kuluvalle vuodelle annettu suositus (130 546–214 553 tonnia). EU:n monivuotisen suunnitelman mukaan 111 852 tonnin saalis voidaan ylittää vain suunnitelmassa määritellyissä olosuhteissa. Uuden kanta-arvion mukaan pääaltaan silakan kalastuskuolevuus on ylittänyt MSY-tason vuodesta 2015 lähtien, ja kannan kutubiomassa on pienentynyt kahtena viime vuonna. Vuosiluokka 2019 oli keskimääräistä suurempi.

Itämeren kilohailin (osa-alueet 22–32) kalastuskiintiösuositus vuodelle 2021 EU:n monivuotista suunnitelmaa noudatettaessa on 181 567–316 833 tonnia eli enemmän kuin kuluvana vuonna (169 965–233 704 tonnia). EU:n monivuotisen suunnitelman mukaan 247 952 tonnin saalis voidaan ylittää vain suunnitelmassa määritellyissä olosuhteissa. Kannan kutubiomassan arvioidaan olevan turvallisella tasolla. Kalastuskuolevuuden arvioidaan olleen vuonna 2019 hieman yli MSY-tason, mutta varovaisuusperiaatteen mukaisia vertailutasoja pienempää.

Muistion valmisteluun ovat osallistuneet Tapani Pakarinen, Jari Raitaniemi, Jukka Pönni, Atso Romakkaniemi ja Ari Leskelä Luonnonvarakeskuksesta.